

ELDÖLT PÁLYÁZATOK. A M. Iparművészeti Társulat állandó bíráló bizottsága február 15-én döntötte el a kovácsolt fémből előállítható lámpásokra, továbbá bútorkészítésekre kiírt két pályázatot. A lámpás-tervekre kiírt 300 koronás I. és 200 koronás II. díjat a bíráló bizottság nem adta ki, mert a pályaművek között erre alkalmas tervet nem talált, ellenben egyenként 100–100 koronáért megvásárolta *Árkai Aladárnak*, *Szödy Szilárdnak* és *Benkhard Ágostonnak* egy-egy rajzát és *Mukics Sándornak* két rajzát.

A bútorkészítésekre kiírt pályázatot pedig a bizottság akképen döntötte el, hogy a 200 koronás első díjat *Bauer Gyulának*, a 100 koronás második díjat *Friedmann Józsefnek* ítélte oda és 50-50 koronáért megvásárolta *Apáti Abt Sándornak*, *Tólos Gyulának* és *Schwarz Mariskának* egy-egy rajzát. Az összes pályatervek nyolc napig ki voltak állítva az Iparművészeti Múzeumban.

KÜLFÖLD.

NÉMETORSZÁGI IPARMŰVÉSZET MOZGOLÓDÁSAIRÓL kapunk legtöbb hírt; nemcsak azért, mert a szomszédunkból jobban áthallatszik minden hozzánk, hanem mert tényleg történik is valami ott mindig.

Jelenleg a „rég” és „új” művészeti irányok vívják a csatáikat. Mindkettő szervezkedik és készül a döntő harcra. Hivatalosan a „rég” művészetet karolja fel az állam. Az a porosz kormány, amely 1849-ben 313,529 márkát költött a művészetre (akadémiára, múzeumra), az 1899-ben e célra már 3.277,898 márkát irányzott elő. Egy fél század alatt megtízszereződött az összeg. Csakhogy a pénzeért az állam bele is szól a maga esztetikai felfogásával a dolgok folyásába. Adminisztrálni akarja a művészetet is. Egy berlini ujság írja pl.: „Ludwig Dettmann festőművésznek, aki a königsbergi művészeti akadémia igazgatója, hivatalosan értésére adták, hogy ne fessen többé szecessziós modorban, mert ez nem illik egy királyi akadémiai igazgatóhoz . . .”
Se non è vero . . .

A st. louis-i kiállítás alkalmából ezzel szemben *Deutscher Künstlerbund* cím alatt szövetkeztek a német birodalom összes szecessziós és szabad művészeti

ÁDÁM ÉS ÉVA. SZÖVÖTT FALISZŐNYEG. KRIESCH ALADÁR RAJZA UTÁN KÉSZÍTETTE KOVÁLSZKY SAROLTA, NÉMET-ELEMÉR.

csoportjai, beleértve a modern iparművészet terén működő mestereket is. A zászlóbontás Weimarban történt, ahol a régi Deutsche Kunstgenossenschaft-tal szemben foglaltak állást, amelyet a kormány egyedül akart St. Louisba bocsátani. Az impozáns tömörülés után is a modern művészek csak 19 folyóméter helyet kaptak Amerikában, míg a hivatalosan pártolt régies irányúaknak — akik a német császár konzervatív ízlésének inkább megfelelnek — 151 méter jutott. A Künstlerbund célul tűzte ki, hogy St. Louisban külön is, azonkívül külföldön és Németországban az általa képviselt művészeti iránynak érvényt szerez s kiállításait csupán a művészi alapra való tekintetből rendezi. Az új egyesület élén áll Kalkreuth gróf, Liebermann, Klinger, Uhde, Leistikow, Stuck, Touillon stb. Jelszavuk az, hogy a művészetet nem terület és szám szerint, hanem művészi értékéből kifolyólag kell becsülni és hogy a művészek függetlenségét mindenkitől meg kell védeni.

Néhány kellemetlen tünet is mutatkozik a német iparművészet világában, kevésbé zajos, de nagyobb jelentőségű mint az állam maecenáskodása. A régi nagy hírű meiszeni porcellángyár vergődik. Már St. Louisban sem vesz részt a kiállításon, mivel a jövedelem csökken évről évre és a modern irányzattal sem sok szerencsével kísérletezik a gyár. Szóval sem kereskedelmileg, sem művészetileg nem ér el kívánt eredményt.

A steglitzzi Werkstatt pedig, amely grafikus művészeti tárgyak előállításával foglalkozott, már fel is oszlott. A kitartás és mesterségszerűség hiányzott benne, mint a scherrebecki szőnyeggyárban annak idején. Nem lehet elégszer az angol Morrisra ilyenkor hivatkozni, kinek komoly lelkesedése komoly eredményeket szült. Nem lankadó munkaerővel vívta ki a sikert s a gyors elismerés és rögtönös honorálás nem volt életfeltétele. Kishitű csüggedés nem fogta el sem a Kelmscott Press alapításakor, sem kárpit- és szövetyárainak kezdeténél. Aztán nem elégedett meg az íróasztal előtti tervezgetéssel, hanem a mesterember-munkának is megfogta a végét a maga fejlett intelligenciájával, a könyvkötést a fűzésen, a szövést a szálsodorításon, a nyomdászatot meg a betűvészen és festékkeverésen kezdte. Az ő kitartását szociális felfogása tartotta ébren, amely munkáját mindig szervesen igyekezett bekapcsolni a társadalom

gyakorlati életébe. A németek iparművészeti szövetezései ezeknek hiányában élnek rövid életet.

A munkásképzés ügye van hivatva ott, úgy látszik, a művészek nem egész reális vállalkozásai helyett előkészíteni a német iparművészet jövőjét. A nürnbergi iparmúzeum az idén már negyedszer rendez szakkurzust gyakorló mesterek számára Richard Riemerschmidt előnyösen ismert iparművész vezetésével. Az eddigi tapasztalat szerint igen fontosnak és hasznosnak bizonyult az ilyen rendszerű továbbképzés. E célra különben legújabbban a múzeum egy magánadakozótól 100,000 márka alapítványt is kapott.

Általában Németországban a társadalom többet áldoz a művészetekre mint más ország népe. Látjuk ezt különösen a közkutaknál. Oly nagy ezeknek divatja, hogy méltán emlegetik tréfásan együtt avval a „márványbetegséggel“, a melynek tünete az, hogy Berlinben hivatalos márványemlékműveket állít fel egymástól ötven méternyi távolságban. Jelentéktelen német községekben magánosok és az előljáróság versenyeznek a községnek közkúttal való feldíszítésében. A vízvezetékek korszakában ugyan már nincs a közkútnak az az egészségügyi hivatása, aminő századokkal előbb volt, tisztán a város művészi képének emelésére szolgál. Ez a boldog bőség jele; az emberi díszítő kedvtelés a ruházat és a tágabb környezet, a lakás után az utcát is figyelmére méltatja. Altenburg, Essen, Mühlhausen, Passau s még ennél kisebb városok is pályázatokat írnak ki közkutakra, amelyek földjükhöz fűződő történelmi vagy mondai motivumot akarnak megörökíteni. Így fejezik ki azokat a kisebbszerű, de nekik kedves vonatkozásokat, amiknek tiszteletére külön emlékművet fölláttani sok volna. A legérdekesebb pedig az, hogy ezek a kútpályázatok, a szerény pályadíjak ellenére is, rendszeren sikerült műveket hoznak felszínre. A most jelentkező német monumentális érzék ezekben is felcsillan. S jóleső tünetként jegyezhetjük fel, hogy a régi közkutak típusának továbbfejlesztését eszközlik a kúptervező modern művészek. Wrba, Kaufmann, Netzer, Riemerschmid, Obrist stb. tervei irigységgel töltenek el bennünket a német városok e díszei miatt.

Míg a németek ily nagyszerű vonásokkal alapozzák a maguk iparművészetét, addig a franciáknál és angoloknál azt látjuk, hogy ők már a részletkérdéseknél tartanak. Ha egy tekintetet vetünk az

angol lapokba, ott a tanagra-szobrok, gemmák és miniaturák hamisításáról talá-
lunk cikkeket (máshol az eredetit sem
méliatják figyelemre!), egy szerző, Aymer
Vallance, a hálószoza szépségeiről tart
értekezést, majd meg a pácolási eljárásokról,
vagy a festékkeverésről olvashatunk. A
franciák is az apró, de új gyakorlati kérdések
megoldásaira fektetik figyelmüket. Verneuil a
zománc-tehnika újításairól vagy a dísznek a
formához való alkalmazkodásáról ír; az Art et
Décoration ez évben már egy kisplasztikai és
egy „A kerámia alkalmazása az építészetnél“
című pályázat fölött döntött érdekes eredmé-
nyvel és ugyanez évre hirdet még díjat villanyos
lámpára, síkdíszítményre, díszes kezdőbetűre,
asztalkészletre, ebédlőre stb.

Ilyen speciális jellegű Verneuil cikke:
A rovarok alkalmazása a díszítő művészetben
(Art. et Déc. VIII. 1.). A renaissance még csak
a delfineket vagy az oroszlanfejeket merte
alkalmazni, azóta nagyot bővült a természet
mozgó lényeihez az a köre, mely szerepet
játszik a dekoráló művészetben. A madarak és
lípék után a német Haeckel még a mikro-
szkopikus állatvilágra is ráterelte a figyelmet,
a francia művészeknek egy csoportja pedig
már pár éve kiadta Verneuil vezetésével
L'animal dans la décoration címen a jellegzetes
lapokat arról, hogy miként kell az állatvilágot
szerepeltetni a díszítő művészetben. Most
ugyancsak Verneuil az állatvilágból kikapcsolja
a rovarokat s annak monografikus ismertetését
adja Bénédictus, Orazi, Habert Dys, Dufrene,
Verneuil, Mucha, Bellery-Desfontaines,
Grasset és Lalique ötvenen felüli rajzaival
kísérve. Ennyi szeretettel talán csak az
egiptomiak foglalkoztak a bogarakkal, mint
e sereg francia művész. Az állatkák szimmetri-
kus formái, bizarr tagoltsága és kimeríthetetlen
változatú színei csakugyan kiválóan alkalmas-
sá teszik díszítő kombinációkra. A cserebogár,
katica, szöcske, darázs, cincér, szarvasbogarak
vetekednek a növényvilág szépeivel a virágokkal,
sőt az ékkövekkel is. Különösen érdekessé
teszi e csoportosított tanulmányokat, hogy a
tárgyi közösség ellenére is a szubjektív művészi
egénység sértetlenül nyilatkozik meg. Lalique
szöcskés karkötője naturalisztikus ízével
távol áll Habert Dys csaknem geometriai
felfogásától, s amiből Grasset érzése bélés-
papírt csinált, azt Dufrene botfejnek
alakította. Legfőbb tanulságul pedig azt
vehetjük, hogy aminő kicsiny a rovarok

csoportja a látható világ más teremtmé-
nyeire és tárgyaihoz mérve, a maga körében
a művészet mégis végtelenségig bányászhat
belőle.

Az angolok szeretnek mindent a maga
stílusában tovább fejleszteni s ha díszek
nem is oly gazdagok, mint a franciáké,
de egyes iparművészeti ágaknál ők szere-
pelnek kizárólagos mintaképekül. Ilyen
pl. a falat borító tapéta is. A falkárpit
mustrás papírját sokáig Európában mi
sem különböztette meg más díszített
papírtól. A közös kínai mintakép sémája
szerint volt tervezve úgy a könyvkötés-
nél alkalmazott bélésapír, mint a dobo-
zokat vagy falakat fedő papiros. Morris
volt az első, aki e téren is regenerációt
végzett és megalkotta a szoba téralkatá-
hoz igazodó papírkárpit típusát, amely
különválva más díszítésre alkalmas tár-
saitól, organikusabb kapcsolatba lépett
úgyszólván magával a belső építészettel.
A Morris-féle tapéta nem utánoz sem
gobelint, sem faburkolatot vagy plasztikus
stukkó-díszet, hanem kellemes frízzel övezi
a falat a mennyezet alatt és esetleg a föld
színtjénél, a közbeeső falmezőre pedig
elhinti az ő ismeretes virágdíszet. Ez az
uralkodó mintakép még most is Angliában
s az azt követő tapétáknál is. A Magazine
of Art ez évi márciusi számában mutatja
be a legújabb falra való mustrás papirokat,
melyeknek tervezői Taylor, Walker, Crane,
Burgess, Fisher stb. stb. A cikket hozzá
Aymer Vallance írta, aki bő megértéssel
magyarázza el e mintaszerű alkotásokat.

REICHENBERGI múzeum vilá-
gító testekből kiállítást rendez,
képviselve lesznek a római mé-
csesektől kezdve a legmodernebb villa-
nyos berendezésű lámpákig minden idők
és népek e nemű tárgyai.

MÁJUSIG tart a magántulajdont képező régi ipar-
művészeti kincsek kiállítása. A
soha még nyilvánosság számára össze
nem gyűjtött anyag közt van a cári ház
és sok fejedelmi család műkincse is.

EGHALTAK: Pierre Alphonse
Audibert francia grafikus mű-
vész, Asturo *Corretero* spanyol
rézmetsző, *Lüthi* a zürichi iparművészeti
iskola igazgatója, Conrad *Probst* német
miniatur-festő (szül. 1827.), Camillo *Sitte*
városrendező, a bécsi áll. ipariskola igaz-
gatója (szül. 1843.). Legfontosabb műve
„Der Städtebau nach seinen künstlerischen
Grundsätzen, Wien, 1889.“

SZAKIRODALOM.

HOLLÓS KÁROLY: *Keresztszemes hímzésre való betű- és szegélyminták iskolai és magánhasználatra, 10 8-rét lap magyarázó szöveggel. Budapest, Athenaeum. Ára 1 kor. 40 fill.*

Hímzésre való magyar mintáink alig vannak; leányiskoláinkban valamint családi körben általában külföldi, főleg német ilyen mintákat, az úgynevezett „Merkbüchlein“-eket s a divatlapok kétes értékű mintáit használják s úton-útfélen tapasztalhatjuk, hogy ezek között sok izléstelen és célszerűtlen minta van. Hogy ezeket fölöslegessé tegye, a Magyar Iparművészeti Társulat végrehajtó bizottsága Péterffy Lajos indítványára megbizta a budapesti Erzsébet nőiskola jeles tanárát, Hollós Károlyt, hogy a szóban forgó mintákat elkészítse. Hollós nagy gyakorlati tapasztalatra valló érzékkel és jó izléssel felelt meg a megbízatásnak s ügyesen válogatta meg s alkalmazta keresztszemes hímzésre betűtipusait, monogrammaikat. Elismerést érdemel, hogy részben magyar jellegű betűformákat használt föl, továbbá hogy betűi mind jól olvashatók, ami különösen a kisebb méretű keresztszemes betűknél ritka eset. Hasonlóképpen megérdemlik az elismerést a mintákon levő eredeti magyaros jellegű, izléses szegély- és sarokminták, rozetták, amelyek mindannyian egyszerűségükben fogva a gyakorlatban könnyen alkalmazhatók. A csinosan kiállított művecskét melegen ajánljuk mindazoknak a figyelmébe, akik keresztszemes hímzéssel foglalkoznak.

—n.

HIVATALOS TUDÓSÍTÁSOK.

MAGYAR IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT 1904. évi április 17-én, délelőtt 11 órakor, tartja XIX. rendes évi közgyűlését az Országos Iparművészeti Múzeum első emeleti nagytermében.

Napirend: 1. A választmány jelentése a társulat 1903-ik évi működéséről. 2. Az 1903-ik évi számadások megvizsgálására a mult közgyűlés által kiküldött számvizsgálóknak jelentése és ennek kapcsán a felmentésnek megadása. 3. Az 1904-ik évi költségvetés megállapítása. 4. Az

1904-ik évi számadások megvizsgálására kiküldendő tagok megválasztása. 5. Az alapszabályok 19. §-a értelmében elnöknek és két alelnöknek választása 3 évre és 26. §-a értelmében, a választmányból kilépő tagok helyett újjaknak a választása. Az alapszabályok 18-ik §-a szerint a közgyűlésen csak az előre megállapított s szabályszerűen közzétett napirendben felsorolt ügyek tárgyalhatók.

ÜJ TAGOK: f. évi január 29-étől a füzet megjelenéséig a következők beléptek a Magyar Iparművészeti Társulat rendes tagjainak sorába:

Angster Emil Pécs, *Baumann Lipót* asztalos Arad, *Bettelheim Győző* gyáros Nagy-Kanizsa, *Dittler Ferencz* építész Budapest, *David Károly* építőmester Budapest, *Eperjessy Béla* asztalos Gálszécs, *Egressy Daniel* Rimaszombat, *Erős Zoltán* földbirtokos Ér-Semjén, *Frankl Jakab* paszományos Szeged, *dr. Förster Aurél* tanár Budapest, *Gutkopf György* szakiskolai igazgató Ujpest, *Galamb József* könyvkötő Leipzig, *Gerenday Béla* szobrász Budapest, *Gyulai iparos ifjuság önképző egylete* Gyula, *Hegedüs András* mülakatos Kisvárdá, *Herz Samu* Budapest, *Háry Vilma* Budapest, *dr. Hulényi Győző* főügyész Esztergom, *Harminc Mihály Milán* építész Budapest, *dr. Huszár Dezső* Kecskemét, *iff. Hufnagel József* szobrászművész Budapest, *Jánosi Gyula* épület- és butorasztalos Gálszécs, *Kucses Imre* műasztalos Makó, *iff. Kreizer József* keramikus Pápa, *Levittér Jenő* szobrász Arad, *báró Luzsénszky Zsigmond* Budapest, *Lukács Vilmos* Debreczen, *Magy. királyi államvasutak kolozsvári műhelyének „Összhang“ önképző dal- és zeneegylete* Kolozsvár, *Mina János* tekarékpénztári főkönyvvezető Kolozsvár, *Milhofer Albert* kárpitos művezető Szeged, *dr. Mihályfy Ernő* magántanár Pécs, *Novák András* mülakatos Kisvárdá, *Nagyvárad* *ipartestület* Nagyvárad, *Németh András és Társa* Debreczen, *iff. Pelczmann Ferenc* Budapest, *Poroszlay Sándor* Budapest, *Pálinkás Béla* Zagyarékas, *Rollny Adolf* műasztalos Sátoralja-Ujhely, *Richnowsky László* Gálszécs, *Rakovszky Kálmánné* Budapest, *Rigler József Ede*-féle papírnemű gyár r.-t. Budapest, *Szirmay Tony* Paris, *Schubert Frigyes* építész Budapest, *Szatala Emil* lakatos Budapest, *Sovánka István* Zay-Ugrócz, *Szeged felsővárosi iparoskör* Szeged, *dr. Schwarz Adolf* ügyvéd Nagy-Kanizsa, *Szegedi m. kir. áll. fa- és fémipari szakiskola* Szeged, *Szilágyi Sándor* asztalos Mátészalka, *Tutkovics József* építőmester Kisvárdá, *Topál Florián* műasztalos Baja, *Ulbrich Miklós* építész Budapest, *Vágó József* műépítész Budapest, *Végh Ferenc* mérnök Sztavna, *Veszprém vármegyei Múzeum* Veszprém, *Zehrer Richárd* magánhivatalnok Budapest. *Összesen 56 új rendes tag.*